

Brabantse Turfmarkt 94

Enkele persoonlijke herinneringen

door Rinus Meijer



De auteur voor de toonbank is de pas overgenomen winkel aan de Brabantse Turfmarkt in de jaren 1930, met achter hem zijn moeder.

Vanaf 1933 tot 1954 woonde ik hier aan de Brabantse Turfmarkt. Ruim twintig jaar dus, het grootste deel van mijn jonge jaren. Vanzelfsprekend bewaar ik er nog heel veel herinneringen aan.

De allervroegste herinnering dateert al uit het jaar dat mijn ouders de zaak van opa en oma hebben overgenomen. Als peuter van vier jaar mocht ik mee met mijn moeder om te zien hoe ver de voorbereidingen voor de overname waren gevorderd. We stonden in de winkel, waar een luik naar de kelder in de houten vloer open stond. In een onbewaakt ogenblik viel ik daarin, op de natte vloer van het voormalige souterrain dus.

Grote schrik natuurlijk, niet in het minst voor mijzelf. Gelukkig kon ik onbeschadigd weer uit die natte kelder omhoog worden getrokken. En

een onvergetelijke ervaring, zoals nu blijkt, uit een levensfase waarover men zich in de regel nog nauwelijks iets kan herinneren!

Donderdagse veemarkt

Verder heb ik nog heel duidelijke herinneringen aan de donderdagse veemarkt. Dan begon ook voor ons de dag al vroeg. We werden gewekt door de af- en aanrijdende veewagens, het geblaat van de schapen en het gegil van de protesterende varkens als ze door de boeren in hun hokken werden gejaagd. Die boeren en veehandelaren zagen er allemaal zo'n beetje hetzelfde uit: petje op, blauwe kiel, klompen en een wandelstok. Met de gebogen bovenkant van die wandelstok konden ontsnapte dieren gemakkelijk worden 'aangehaakt' en weer in het gareel worden gebracht.



De uitlopers van de donderdagse veemarkt op de Burgwal, met vooral varkens en schapen.

De handel verliep met het traditionele 'handje-klap'. Hoe dat werkte heb ik nooit goed begrepen. Als de deal was beklonken, kwamen de goed gevulde portefeuilles tevoorschijn en werd er 'handje contantje' afgerekend.

Het café 'Het Scheepje' aan de overkant van de Burgwal deed drukke zaken op die marktdagen. Als 's middags de markt was afgelopen, werden de hokken afgebroken en het vee weer met veel kabaal ingeladen. Daarna verscheen er een tankauto van de gemeente om de hele boel schoon te spuiten.

Tot schrik van mijn moeder vluchtte op een kwade dag een losgebroken schaap onze winkel binnen. Het verschrikte dier kwam terecht in één van de etalages (die van achteren open waren) en stond beduusd tussen al het gebroken glas en aardewerk. De eigenaar van het schaap heeft zijn vluchteling uit de etalage bevrijd en moest vervolgens zijn portefeuille trekken om de schade te verrekenen!

Het is te begrijpen dat de wekelijkse aanwezigheid van boeren uit de omgeving voor onze zaak ook vaste klanten opleverde. Mijn vader deed zodoende ook veel elektrotechnisch werk

buiten de stad. Een bijkomend voordeel van die boerenklanten beleefden we in de zogeheten 'hongerwinter' tijdens de Oorlog. Voor mij betekende dit een vast wekelijks fietstochtje naar een relatie aan de Schieweg, waar ik dan een paar liter melk kon komen halen.



Schilderij van Emil Razeq uit circa 1935.

Diverse gezindten

In de vooroorlogse jaren bestonden er nog duidelijke scheidslijnen tussen de verschillende kerkelijke gezindten. Onze buurt, rond de Brabantse Turfmarkt en de Burgwal, was ook overwegend katholiek. Waarschijnlijk is het geen toeval dat de katholieke St. Jozefkerk zich juist in deze buurt bevond. Veel in de buurt gevestigde middenstanders waren katholieken. Toch was het voor niet-katholieken zoals mijn ouders geen probleem om in deze buurt prettig en goed geïntegreerd zaken te kunnen doen. Deze gemoedelijke sfeer paste ook heel goed bij mijn moeder. Een sterk punt van haar is altijd geweest dat zij met alle burens en klanten, ongeacht status of afkomst, altijd heel plezierig en ongedwongen wist om te gaan.

Wij beleefden daar op de hoek natuurlijk ook alle toenmalige met de kerk verbonden evenementen van nabij. Soms stond er een rij auto's te wachten op inzegening door de pastoor. Dat gebeurde, zei Freek dan, met 'de witkwast'! Ook waren er de Heilige Communies, met de vele mooi wit geklede 'bruidjes'. Elk jaar was er een kinderprocessie, een optocht van verklede kinderen, waarin Bijbelse gebeurtenissen werden uitgebeeld. En op zondagmorgen kwamen heel veel boerengezinnen uit de omtrek met hun koetsjes naar de kerk.

Vanuit de woonkamer hadden we zicht op een bekende gebakwinkel aan de overkant. We moesten er vaak om lachen dat meneer pastoor zich daar, na de zondagse mis, achter het bovenraam te goed deed aan een sigaartje, een borrel en gebak!

Ondanks de verschillende gezindten waren er ook goede en soms zelfs vriendschappelijke onderlinge contacten tussen collega-winkeliers en hun gezinnen. De vriendschap tussen mijn ouders en een familie Nadorp bijvoorbeeld, die een meubelzaak op de Brabantse Turfmarkt hadden, was daarvan een voorbeeld. Nadorp

onderhield een relatie met het bestuur van de St. Jozefkerk. Zodoende kreeg mijn vader nogal eens opdrachten voor elektrotechnisch werk voor de kerk. Bijvoorbeeld, toen tijdens de oorlogsjaren de klokken uit de kerktoren door de Duitsers waren geroofd vanwege de behoefte aan brons voor de wapenindustrie, zocht men naar een vervangend middel om de klokken luiden. Dan maar met luidsprekers, bedacht men. De firma Meijer kreeg daar opdracht voor. Ik werd naar een Haagse opnamestudio gestuurd om grammofoonplaten met klokgeluid te halen. Uiteindelijk bleken deze 'kunstmatige kerkklokken' toch niet zo te voldoen, zodat ze na enige tijd weer buiten werking werden gesteld.

In de winkel van mijn moeder kwam regelmatig 'het Joodje' langs. Een kleine Joodse man met



De nieuwe woonkamer werd in 1941 voorzien van een schoorsteenmantel in 'Oud Hollandse Stijl'

een grote koffer, waarin hij allerlei spulletjes meebracht om te verkopen, Mijn moeder kocht dan het één en ander van hem, voor haar winkel, maar soms ook voor eigen gebruik. Hij was eigenlijk een soort marskramer. Ik zie de man nog duidelijk voor me. Hij had zo'n rond brilletje met elastische poten. Dat brilletje liet hij dan tijdens zijn bezoek aan één oor hangen. Ik heb nog vaak aan hem terug moeten denken. Net als het overgrote deel van alle Joden, zal hij de Duitse holocaust waarschijnlijk niet hebben overleefd.

Oorlogsdagen

Aan de overkant woonde in de oorlog sigarenhandelaar Gerrit van der Spek. Hij was in 'goeden doen'. Naast zijn zaak had hij een soort fabriek van tabaksartikelen. Daar werd ook koffie gebrand. Hij bezat een fraaie auto, die hij onder in die fabriek stalde. Alleen op zondagmorgen kwam die wagen (het zou nu een kostbare oldtimer zijn geweest) voor een ritje tevoorschijn.

Van der Spek was een overtuigd N.S.B.-lid en is dat gedurende alle vijf bezettingsjaren gebleven. Het vreemde is, dat desondanks iedereen hem een joviale aardige kerel bleef vinden. Voor zo ver mij bekend heeft hij ook nooit echt foute dingen gedaan, zoals iemand verraden of iets dergelijks. Mijn gepensioneerde opa van Leeuwen kwam dagelijks bij ons koffie drinken. Opa was een fanatiek anti-Duits, die uitzag naar een 'bijltjesdag' na de bevrijding. Ik hoor hem, gezeten voor het keukenraam, nog zeggen dat ze 'die dikke Spek' van de overkant dan aan de hoogste boom zouden moeten ophangen!

Nadat op Duits bevel alle radiotoestellen moesten worden ingeleverd, zijn er toen in ons kleine werkplaatsje voor enkele klanten met behulp van oude onderdelen enkele niet werkende nep-radio's gebouwd, bestemd om in te leveren en het eigen goede toestel te behouden. Freek heeft zich overigens nooit veel aangetrokken van het verboden radio-

bezit, waarop strenge sancties waren gesteld. Radio Oranje uit Londen was en bleef bij ons dagelijkse kost!

'Stoppendokter'

In deze tijden van schaarste waren ook 'stoppen' voor de elektrische meterkast nauwelijks meer te koop. Bij kortsluiting branden die door, als veiligheidsmaatregel. Freek had een methode bedacht om die kapotte, doorgeslagen stoppen weer bruikbaar te repareren. Hij had daarvoor landelijk wat reclame gemaakt, met als resultaat dat hij uit het hele land die dingen in grote aantallen ter reparatie kreeg toegestuurd. Veel werk, maar mijn vader vond daarvoor een oplossing door een kennis, de huisschilder Cor Bouwman, die moest onderduiken voor de Arbeitseinsatz in Duitsland, een illegale baan aan te bieden als 'stoppenreparatiemonteur'.

Deze Cor Bouwman was ook actief als amateur-dansleraar. Eens per week bouwde hij het werkplaatsje om tot mini-danslokaaltje, waar hij mijn tante Jo, haar man Jaap en mijn ouders dansles gaf. Dit zal hebben geduurd tot voorjaar 1944. Na september van dat jaar raakte het uit met alle pret, want het economisch verkeer kwam na de zogeheten 'dolle dinsdag' stil te liggen en de 'hongerwinter' kwam er aan.

Daarbij kwam nog de grote onzekerheid in de familie vanwege de arrestatie door de bezetters van oom Jaap in verband met zijn optreden in een personeelsrevue waarin anti-Duitse teksten voorkwamen.

Gelukkig is mijn vader er steeds in geslaagd om tijdens die zogenoemde 'hongerwinter' op allerlei manieren het alsmaar toenemende voedseltekort het hoofd te bieden. In vergelijking met zeer velen hadden wij het zodoende relatief nog niet slecht.

Als enigen in de omgeving hadden wij ook nog beperkt elektriciteit ter beschikking. In onze buurt was namelijk een distributiekantoor dat bij uitzondering nog stroom ontving via een



Moeder achter het fornuis in de nieuwe keuken van na 1941.

paar speciale zogenoemde 'sperdraden' in de binnenkomende elektriciteitskabel. Niemand wist hoe dat zat, maar Freek wel. Hij maakte in onze meterkast een clandestiene aansluiting, die ons nog wat stroom kon leveren. Daardoor was de windgenerator met auto-dynamo, die hij op het dak had geïnstalleerd om een accu op te laden, al spoedig niet meer nodig. Het

was trouwens een gevaarlijk ding, daar op het dak, dat erg veel herrie maakte.

Net als iedereen hadden we ook geen gas meer, maar gelukkig was er nog het kolenfornuis en, in de achterkamer boven, een zogenoemd noedkacheltje. Brandstof wist mijn vader te regelen toen een paar oudere Duitse militairen die het spoorwegstation bewaakten met een kapotte radio in de zaak kwamen. Hij wilde die wel repareren, maar niet voor geld. Hij wist dat er bij het station veel steenkool lag opgeslagen (voor de locomotieven), dus vroeg hij de Duitsers om een paar zakken als betaling.

De bevrijding in 1945 betekende nieuw werk voor de geluidsinstallaties. Overal werden bevrijdingsfeesten gevierd. Tijdens deze vele 'straatfeesten' werd er weken lang volop gedanst. De geluidsinstallaties van mijn vader zorgden daarbij voor de muziek.



Tijdens de Bevrijdingsfeesten in 1945 waren de geluidsinstallaties van Freek Meijer zeer gewild.

Op enkele zaterdagavonden in die eerste weken na de bevrijding hebben wij ook voor de Brabantse Turfmarkt ons extra steentje aan de feestvreugde bijgedragen. Een grote luidspreker werd dan opgesteld in een raamopening van de werkplaats. Als we onze plaatjes draaiden zag het zwart van de dansende jongeren. Heel populair was het feestdansje 'De Hoki Poki'. Hoewel ik nauwelijks echt kon pianospelen, lukte het me wel om dat riedeltje op onze ouwe Franse piano ten gehore te brengen. Met de microfoon

in de piano kregen we dan de hele menigte aan het hossen.

Na de oorlogsnarigheid en de bevrijdingsroes hervatte het leven geleidelijk weer zijn meer normale gang. Het was de tijd van wederopbouw en ook de zaken aan de Brabantse Turfmarkt gingen steeds beter. In die eerste jaren na de oorlog, tot ik in 1954 trouwde, heb ik nog veel kunnen bijdragen aan het geluidsinstallatie-werk van de zaak.



Na de verbouwingen aan het begin van de Oorlog kreeg ik de zolder-voorkamer toebedeeld, die lange tijd dienst had gedaan als bergruimte. Deze voorkamer werd bij mijn komst door een tijdelijke houten wand in tweeën gedeeld. Het gedeelte achter die wand bleef voorlopig nog bergruimte. Later werd deze tijdelijke wand verwijderd, waardoor ik uiteindelijk na de oorlog gedurende mijn studietijd over een mooie ruime kamer kon beschikken.

→ **Terug naar Brabantse Turfmarkt 94**